G. G. NEAMȚU

D. D. DRAŞOVEANU – UN PROFESOR ŞI O ŞCOALĂ DE GRAMATICĂ LA CLUJ*

0. Există cel puțin patru motive care justifică astăzi, în contextul modernizării şi sincronizării cercetării gramaticale româneşti cu cele realizate pe plan internațional, considerațiile cuprinse în paginile care urmează.

(1) Continuând în parte activitatea de cercetare gramaticală ilustrată de mari personalități în perioada interbelică[1], începând de prin anii ’60 se conturează clar la Cluj o nouă direcție/orientare gramaticală bine articulată teoretic şi individualizată, ca voce distinctă, pe plan național, inițiată, urmată consecvent, instituită doctrinar şi, prin adeziune, coagulantă de forțe notabile în cercetarea gramaticală[2], de către profesorul D. D. Draşoveanu (1931–2001), titularul *Cursului de sintaxă a limbii române contemporane* (la Facultatea de Filologie) mai bine de patruzeci de ani[3].

---

* Prezentarea de față reproduce, cu modificări, articolul nostru *D. D. Drasoveanu – un professore e una scuola di grammatica a Cluj* (Traduzione italiana a cura di Luisa Valmarin), publicat în „Romania Orientale”, XXIX, 2016, p. 18–41.

[1] Sextil Puşcariu, *Limba română*, vol. I, 1940 (ed. a II-a, 1975); Nicolae Drăganu, *Morfemele româneşti ale complementului în acuzativ şi vechimea lor*, 1943, *Elemente de sintaxă a limbii române* şi *Istoria sintaxei*, ambele în 1945.

[2] La modul selectiv, din generația mai veche (peste 70 de ani) reținem numele câtorva reprezentanți „validați”, unii dispăruți de mult, cu volumele mai importante: Mircea Zdrenghea (*Limba română contemporană – morfologia.*Curs litografiat, Cluj, Facultatea de Filologie, 1970; *Studii lingvistice*, Alba Iulia–Cluj-Napoca, Editura Altip–Editura Scriptor, 2014), Ştefan Hazy (*Predicativitatea: determinare contextuală analitică*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1997; *Gramatică contrastivă*, Cluj-Napoca, Editura Studium, 1999), Dumitru Bejan (*Gramatica limbii române. Compendiu*, Cluj-Napoca, Editura Echinox, 1995), Viorel Hodiş (*Apoziția şi propoziția apozitivă*, Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1990; *Articole şi studii*, vol. I. *Relația de echivalență (logic–semantic–sintactic)*; vol. II. *Varia*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2006; vol. III, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2011), G. Gruiță (*Acordul în limba română*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1981; *Gramatică normativă. 77 de întrebări/77 de răspunsuri*, Piteşti, Editura Paralela 45, 1994; *Moda lingvistică 2007. Norma, uzul şi abuzul*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2006), G. G. Neamțu (*Predicatul în limba română. O reconsiderare a predicatului nominal*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1986; *Elemente de analiză gramaticală. 99 de confuzii/distincții*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1989; *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincții şi... distincții*, Cluj-Napoca, Editura Excelsior, 1999 (ultima ediție, a patra, Piteşti, Paralela 45, 2014); *Studii şi articole gramaticale*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Nova, 2014). Din generația mai nouă, discipolii discipolilor: Ştefan Gencărău, Daiana Cuibus, Adrian Chircu, Maria Aldea ş.a. (Aceleiaşi orientări îi aparțin şi Maria Vulişici Alexandrescu, Universitatea din Oradea, Matei Pamfil, Universitatea din Sibiu, Luminița Chiorean, Universitatea din Târgu Mureş.)

[3] Vezi, pentru unele elemente privind profilul uman, didactic şi ştiințific al lui D. D. Draşoveanu, evocările noastre: *Profesorul D. D. Draşoveanu la 65 de ani*, în StUBB, XLI, 1996, fasc. 1, p. 3–5;

Gândind şi profesând un anumit tip de gramatică, în mare măsură diferit în concepție de restul gramaticilor uzuale (tradiționale sau moderne), D. D. Draşoveanu este fondatorul, principalul reprezentant şi mentorul a ceea ce se numeşte, cu îngăduințele terminologice de rigoare, *Şcoala clujeană de gramatică* (a limbii române contemporane), cu impact formativ şi adeziv rar prin dimensiuni, inclusiv afective, asupra absolvenților de la Cluj.

(2) Un al doilea motiv al acestei prezentări rezidă în constatarea că până astăzi, la Cluj, gramatica este gândită după modelul ilustrului profesor, inclusiv în plan conceptual/terminologic, continuând neîntrerupt o tradiție, cu ajustări şi înnoiri finalmente neconcludente doctrinar. Cu alte cuvinte, «urmaşii», în principiu universitari şi/sau cercetători, fac o gramatică *à la D. D.*, o gramatică ce nu este (considerată) deloc depăşită şi cu valoare doar de document istoric, ci mereu actuală şi profesată ca cercetare sau instrucție gramaticală în spațiul didactic universitar. (Se înțelege că, în acest ultim segment, raportările la alte concepții gramaticale, inclusiv din tratatele academice, nu lipsesc câtuşi de puțin (şi n-au lipsit niciodată), oferind variante opționale (= coduri) de interpretare şi analiză.)

(3) De numele său se leagă foarte multe idei originale, concepte, afirmații, deducții, raționamente şi speculații teoretice de neîndoielnică pertinență[4], formulări memorabile şi chiar „exemple", devenite în gramatica clujeană din ultimele decenii aproape „bunuri comune", structurând un mod de gândire şi o exprimare concisă inconfundabile. (Se înțelege astfel de ce numele lui este atât de citat în lucrările gramaticienilor clujeni, de ce atâtea dintre ideile lansate de el au stat, ca puncte de plecare, la baza elaborării unor lucrări mai ample, teze de doctorat, studii şi articole de referință. Pentru clujeni, D. D. Draşoveanu rămâne gramaticianul de vârf, de o originalitate adâncă, seducătoare şi incontestabilă, gramaticianul de cursă foarte lungă.)

(4) În sfârşit, ca fost student şi asistent al lui D. D. Draşoveanu, apropiat colaborator şi, din 1999/2000, succesor ca profesor titular al cursurilor de sintaxă şi morfologie a limbii române contemporane, nivel licență şi masterat, de la Departamentul de limba română şi lingvistică generală al Universității Babeş-Bolyai, ne simțim îndreptățiți şi în stare să facem această evaluare în cunoştință de cauză, „din interior", nu numai în ansamblu/în general, ca în rândurile de față, ci şi în detalii.

La cursurile noastre de gramatică, fidele doctrinar gândirii profesorului D. D. Draşoveanu, am format în acest spirit multe generații de studenți şi masteranzi. Unii dintre aceştia, discipolii discipolilor, cei mai tineri gramaticieni clujeni,

(în colaborare cu Ştefan Gencărău) *Profesorul D. D. Draşoveanu* (1931–2001), în StUBB, XLVI, 2001, fasc. 3, p. 13–16; *Spre Muntele Sfintei Relații făcătoare de minuni*, în vol. *Înspre şi dinspre Cluj. Contribuții lingvistice.* Omagiu profesorului G. G. Neamțu la 70 de ani, Editura Scriptor şi Editura Argonaut, Cluj-Napoca 2015, p. 713–716; tot aici, p. 184–193, Dana Covaci, *Şcoala clujeană de gramatică la ora actuală*.

[4] Spre deosebire de mulți gramaticieni ai vremurilor noastre, D. D. Draşoveanu a fost un mare *creator de idei*, proprietate a lui, foarte rar preluând şi prelucrând ideile altora sau mutându-le dintr-un spațiu în altul. Trimiterile lui bibliografice „de sprijin", de regulă puține, se fac după ce ideea personală este deja conturată şi argumentată (de aici o înşelătoare/aparentă limită a orizontului informațional).

cărora le-am condus tezele de doctorat[5], au fructificat şi fructifică substanţial în lucrărilor lor ideile draşoveniene, reafirmându-le viabilitatea.

Din această ultimă generaţie am reţine câteva nume validate sau în curs de validare ca gramaticieni: Ionuţ Pomian (*Construcţii complexe în sintaxa limbii române*, Piteşti, Paralela 45, 2008), Gabriela Violeta Adam (*Predicativul suplimentar – funcţie sintactică eterogenă*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, 2014), Diana-Maria Roman (*Categoriile grupului nominal: între deictic şi anaforic, aflectival şi flectival*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2017), Ionuţ-Valentin Roman (*Concepte fundamentale în sintaxa limbii române. Grupul sintactic şi sintagma*, Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, 2020), Lavinia Nasta, (*Determinarea. O reconsiderare gramaticală a articolului în limba română* (teză de doctorat susţinută în anul 2019)), Adelina Băilă (*Complementul în limba română. O clasificare categorial-relaţională* (teză de doctorat ce urmează a fi susţinută în 2021)) ş.a.

În baza acestor considerente, ne-am luat libertatea să facem prezentarea contribuţiilor profesorului D. D. Draşoveanu într-o formă „prelucrată”/filtrată, cu explicitări, observaţii şi adnotări, toate însă în spiritul şi/sau litera surselor originare la care se fac trimiterile. (Este o gramatică draşoveniană aşa cum am înţeles-o noi.)

1. Încercând la modul foarte general o caracterizare a gramaticii profesate de D. D. Draşoveanu şi transmise în liniile ei fundamentale discipolilor şi urmaşilor acestora la Catedră sau la Institut, celor care se revendică explicit aparţinători acestei direcţii, am reţine:

1.1. În planul concepţiei teoretice, nu se poate încadra univoc la un curent lingvistic anume, unul sau altul, ci fructifică şi speculează original şi personal elemente de gramatică (neo)tradiţională şi structuralistă, argumente şi conexiuni din logica clasică, paralelisme/analogii cu gramatica latinească şi, pe alocuri germană[6], acordând preponderent prioritate «expresiei» în organizarea/structurarea gramaticală. (Nu neglijează «conţinutul», dar este un adversar al semanticismului lexical în gramatică.)

1.2. Este în esenţă o gramatică a sistemului, una aproape „pură”, virtuală, abstractă şi generalizantă, fără imixtiunea decisivă a factorilor comunicativ-pragmatici. (Probabil este, astăzi, printre puţinele abordări care, în ciuda viziunilor „moderne” integratoare, inter- şi transdisciplinare, ţine ferm distinctă gramatica (disciplină şi obiect de studiu) de alte discipline precum semantica lexicală, pragmatica, stilistica etc. De aici o anumită „ariditate”, în vecinătatea exactităţii necolorate din matematică.

[5] Din motive diverse, de natură birocratică, profesorul D. D. Draşoveanu n-a fost conducător de doctorat, fiind lipsit astfel de această posibilitate de a-şi disemina ideile.

[6] Concludente în acest sens sunt, de ex., sursele bibliografice străine la care se fac trimiterile (pro sau contra) în *Teze şi antiteze...*, preponderent franceze şi germane, care, astăzi, apar relativ sărace şi mai puţin „la modă”, vehiculând în mare măsură doar nume consacrate, indiferent de un curent lingvistic sau altul (Charles Bally, Émile Benveniste, Ferdinand Brunot, Jean Dubois, J. Marouzeau, André Martinet, Bernard Pottier, Ferdinand de Saussure, Albert Sechehaye, Lucien Tesnière, J. Vendryès, Hans Glinz, Walter Jung, Louis Hjemslev etc.) şi, la fel, tratate şi dicţionare unanim recunoscute (*Duden*, *Larousse*, *Grammaire Larousse du francais contemporaine* etc.).

1.3. Încă de la început şi până astăzi, prin cei care o profesează, gramatica draşoveniană este în mare măsură *contestatară* la adresa, în principiu, a gramaticilor, „oficiale”/tratatelor academice cu „valabilitate”, prin forța lucrurilor, națională[7] şi a altor lucrări cu aceeaşi orientare.

Continuul examen critic al interpretărilor din aceste lucrări situează gramatica clujeană în *antiteză* cu tezele gramaticale curente, fiind oarecum o gramatică alternativă sau „în opoziție”. (Nu întâmplător, cartea emblematică pentru acest tip de gramatică, aparținând lui D. D. Draşoveanu, se intitulează *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*.)

Probabil şi datorită acestui caracter contestatar şi „nealiniat”, gramatica clujeană postbelică/actuală, aparent izolată, nesincronizată cu ideatica prezentului modern(ist), are o audiență relativ scăzută în literatura de specialitate pe plan național şi în materialele de uz didactic şcolar.

1.4. Gramaticienii clujeni din această perioadă, luat fiecare în parte, inclusiv D. D. Draşoveanu, din păcate, n-au scris mult şi nici n-au elaborat în comun lucrări de proporții, de tipul manualelor şi tratatelor colective (de gramatică a limbii române), care să aibă la bază fondul conceptual comun.

Mai mult sau mai puțin explicabil, studiile şi articolele lor, nici ele prea multe şi adesea excesiv de concise, şi le-au publicat aproape numai în cele două reviste clujene de specialitate, „Studia Universitatis Babeş-Bolyai”, series Philologia, şi „Cercetări de lingvistică”/„Dacoromania” (serie nouă), cunoscute, bineînțeles, specialiştilor, dar cu audiență mai restrânsă în raport cu publicațiile centrale.

Aceste dimensiuni cantitative reduse ar putea constitui o altă motivație pentru adeziunea actuală limitată la gramatica clujeană. (Refuzăm să credem că ea s-ar datora realizărilor modeste sau discutabile ca relevanță ştiințifică. Tocmai de aceea în rândurile ce urmează repunem/readucem în fața specialiştilor rezultatele acestei orientări gramaticale.)

Situându-ne în interiorul ei, gândind în aceste coordonate şi pledând pentru ea, e de înțeles că aceste rânduri sunt însoțite şi de intenții persuasive.

2. Trecem în continuare la prezentarea foarte succintă a câtorva dintre elementele ce structurează şi individualizează gramatica draşoveniană, mai exact a celor care, pe de-o parte, în spațiul amintit, au făcut şi fac în continuare o adevărată „carieră”, iar, pe de altă parte, sunt în opoziție directă cu interpretările curente şi (cvasi)generale (= teze şi antiteze/antiteze şi teze).

Din inventarul destul de numeros, le-am ales, din lipsă de spațiu, pe acelea care vizează probleme «mari» de gramatică românească şi teorie gramaticală.

Acestea, în ordinea prezentării, sunt: relația, sintagma, nivelurile limbii; relații de coordonare *vs* subordonare, falsă apoziție *vs* reală apoziție; *regim şi restricție*

[7] Avem în vedere: *Gramatica limbii române*. Ediția a II-a, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1963 (vol. I *Morfologia*, vol. II *Sintaxa*), *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, II. *Enunțul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005–2008; *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010.

selecțională, raportul dintre predicat şi subiect; conective şi flective de relație; lexem *vs* relatem; structuri binare *vs* *structuri ternare; inexistența predicatului nominal; inexistența predicatului complex; monosubordonarea elementului predicativ suplimentar; principiul unicității; subiectul zero (Ø); construcția cazuală exclusiv nominativală a subiectului/relativele „cumulante"; clasificarea relațional-funcțională a cazurilor româneşti; «monştrii» sintactici; propredicatul şi contragerile; reducerile; tipologia coordonării; direcția relațiilor de subordonare; sintagma şi «alte» unități sintactice (propoziție, frază, enunț, grup sintactic).

Ele sunt unanim cunoscute, inclusiv în şcoală, şi rezolvate într-un anumit fel, de asemenea îndeobşte cunoscut. De aceea nu dăm decât accidental trimiteri la gramaticile curente, acestea fiind practic de prisos.

Pentru tezele *vs* antitezele «clujene» reținute în inventar, cele devenite „clasice", trimiterile se fac exclusiv la*Teze şi antiteze…*[8], volum care este, în fapt, o culegere de studii şi articole selectate de autor (şi deci considerate reprezentative), publicate de-a lungul anilor în reviste de specialitate, majoritatea covârşitoare în „Cercetări de lingvistică". În variantele lor finale, cuprinse în volum, modificările de titlu, structură sau conținut sunt neesențiale.

(De o consecvență şi convingere rare, D. D. Draşoveanu nu şi-a schimbat sau negat până la sfârşitul vieții punctele de vedere avansate de-a lungul unei cariere gramaticale de peste 40 de ani. Revenirile asupra unor idei/afirmații au constat, de regulă, în noi argumente, adânciri, generalizări şi detalieri, fenomenalizări sau rafinări conceptual-terminologice.)

2.1. Trăsătura fundamentală a gramaticii draşoveniene din care derivă toate celelalte este *relaționismul*. Întreaga construcție teoretică pleacă de la/se întemeiază pe concepția că elementul nou şi specific nivelului gramatical, numit şi sintagmic, este *relația sintactică*, evaluată ca entitate de sine stătătoare, un semn lingvistic dotat cu o expresie (= relatem) şi un conținut (= sens relațional). De la relație emană organizarea structurală în plan sintagmatic a lexemelor/cuvintelor ca *termeni* (subordonați *vs* supraordonați şi coordonați) în cadrul *sintagmelor*, fenomenalizate ca ele însele sau ca propoziții şi fraze.

Prin urmare, sintagma este *unitatea* gramaticii, una *relațională* (= generată de relație), obligatoriu *binară* şi *interlexematică*, atât minimală, cât şi maximală. (Tot ce este dincolo de cuvânt şi deasupra lui este sintagmă. Orice segment structurat gramatical din lanțul vorbirii, fie propoziție, fie frază, se descompune fără rest în sintagme. Aceasta este generalul care se particularizează.)

În baza acestora, am numi abordarea în ansamblu ca fiind o gramatică/ sintaxă *relațională neotradițională*.

---

[8] D. D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, [Cluj-Napoca,] Editura Clusium, 1997.

Relația şi produsul acesteia, sintagma, sunt liniile de forță care organizează ansamblul (relația – definiție, tipologie, mijloace de realizare; sintagma – generare, tipologie, fenomenalizări).

În concepția lui D. D. Draşoveanu, opusă structuralismului clasic, nivelurile limbii sunt doar trei (fonetic, lexical, sintagmic/gramatical), nu patru (fonetic, morfematic, lexical, sintactic), în care nivelul gramatical este dislocat prin nivelul lexical.

În interiorul construcției şi susținând-o la poziția potrivită şi predeterminată, ca în *Tabelul* lui Mendeleev, îşi găsesc locul toate elementele ce-o articulează şi o populează: conective, flective de relație, categorii gramaticale, clase de cuvinte, funcțiile sintactice şi individualizarea lor sintagmatică la nivel intra- şi interpropozițional, probleme în litigiu, coduri de analiză gramaticală etc. (*ibidem*, p. 21–39, 40, 46–50).

2.2. *Relațiile sintactice* sunt numai de două feluri, în opoziție cu excludere reciprocă: *de subordonare* vs *de coordonare*. Există un set de trăsături antinomice, materiale şi obiective, care elimină posibilitatea de a mai exista şi altceva între ele (aderente *vs* nonaderente la un termen al sintagmei; cu regim *vs* fără regim; cu valențe *vs* fără valențe; generatoare de funcții *vs* negeneratoare de funcții; caracterizate prin unicitate *vs* multiplicitate; netransmisibile *vs* transmisibile de la nivel interpropozițional la nivel intrapropozițional; cu termeni neinversabili/nepermutabili *vs* inversabili/permutabili; direcționante *vs* nedirecționante etc.) (*ibidem*, p. 45–50, 73–77).

În consecință, nu se poate vorbi şi de alte tipuri de relații/raporturi sintactice, respectiv apozitive, explicative, de incidență etc. Acestea constituie fapte *parantetice* de limbă, aflate în *nonraport* sintactic, şi, ca atare, nu constituie funcții sintactice.

Astfel, *apoziția*, de ex., nu este funcție sintactică în nicio accepțiune a termenului, nici măcar una „aparte", ci un fapt de limbă în nonraport, o poziție nestructurală, asintactică (*ibidem*, p. 49).

> *Notă*. Reținându-se în sfera apoziției doar faptul parantetic, izolat şi marcat prin pereche de pauze (pereche de virgule sau semne echivalente în codul scris), se lansează antinomia, de largă ciculație azi, „reală apoziție *vs* falsă apoziție" (= apoziție *vs* nonapoziție). Aceasta din urmă, încadrată greşit în gramatici tot în sfera apoziției, este considerată funcție ca atare, determinant de tip atributiv, denumită, datorită realizării cazuale prototipice, *atribut nominatival* – comp. *Someşul,* ***râul*** *ardelenilor*,… (= apoziție = reală apoziție = nonfuncție) cu *râul* ***Mureş***, *strada* ***Coşbuc***, *anul* ***1907***, *inginerul* ***Popescu***, *şarpele* ***boa***… (= falsă apoziție = nonapoziție = funcție sintactică = atribut (substantival) nominatival).
>
> Văzută astfel, falsa apoziție se încadrează ca membru în categoria atributului realizat cazual (= nominatival, genitival, datival, acuzatival, vocatival) (*ibidem*, p. 86, 120, 122).

2.3. *Regimul* (= impunerea de categorii gramaticale sau restricții construcționale), indiferent dacă priveşte un conectiv sau un termen regent, este exclusiv în *unisens*, nu bilateral sau reciproc.

De aceea raportul sintactic, atât de discutat în literatura gramaticală românească, dintre *predicat* şi *subiect* este unul de *subordonare* prin *acord* (în număr şi persoană) al verbului-predicat cu substantivalul-subiect în nominativ, nu unul de interdepedență sau dependență bilaterală (= fiecare e şi regent, şi subordonat, fiecare şi impune, şi are categorii gramaticale impuse). Argument: verbul-predicat nu impune subiectului cazul nominativ, ci acesta, nominativul, este *condiția* pentru a fi contractat în relație pe post de regent de către predicat, tot aşa cum, de ex., un complement direct nu-i impune unui verb tranzitivitatea, ci aceasta este condiția pentru a fi regent unui complement direct. Este ceea ce D. D. Draşoveanu numea „restricție selecțională". (În subsidiar notăm că între doi termeni nu pot exista simultan două raporturi sintactice.)

În privința unui raport de subordonare în sens invers, a subiectului față de predicat, frecvent afirmat în ultima vreme (şi de aici includerea subiectului în grupul verbal ca un fel de complement privilegiat, cu rol tematic atribuit de verb), acesta este invalidat de un fapt material de limbă, şi anume acordul întotdeauna subordonator (= se subordonează termenul care se acordă, nu termenul cu care se acordă). Prelungind fenomenul de acord şi asupra unui nume predicativ adjectival (*Fetița este voioasă.*), segment inclus de gramaticile uzuale în predicat (= predicatul nominal), s-ar ajunge, prin consecvență, la o aberație de proporții: adjectivul (nume predicativ) = regent, substantivalul (subiect) = subordonat (*ibidem*, p. 206–208, 226–243).

Se înțelege că subordonarea predicatului față de subiect nu-i ştirbeşte cu nimic primului importanța comunicativă şi coezivă în propoziție.

2.4. *Elementele de relație* sunt deopotrivă *conectivele* (prepoziții, conjuncții, inclusiv relativele) şi anumite flective (desinențele cazuale, articolul, desinențele de număr şi persoană ş.a.), numite tocmai de aceea *flective*/subunități flectivale *de relație*. Ele, conectivele şi flectivele de relație, constituie ceea ce se numeşte, cu un termen generic, *relatemul*.

> *Notă*. Flectivele de relație se opun flectivelor de opoziție/nerelaționale, de ex. sufixelor modal-temporale, desinențelor de număr la substantive şi pronume etc. (*ibidem*, p. 37, 38).

2.5. Dacă în morfologie se operează cu opoziția radical *vs* flectiv, în plan sintagmic avem opoziția *lexem* vs *relatem*. În funcție de clasa de cuvinte, de tipul de relatem şi de nivelul intra- sau interpropozițional, lexemul coincide cu cuvântul, cu radicalul sau cu tema acestuia. (Lexem = cuvânt din care se scade relatemul.) (*Ibidem*, p. 41–45.)

2.6. Punând din punct de vedere relațional pe acelaşi plan conectivele cu flectivele de relație, înseamnă că grupări de tipul *solzii la peşti* şi *solzii peştilor* sunt deopotrivă structuri/sintagme binare (termen + relatem + termen), nu una ternară, iar alta binară. (Relatemele nu se numără laolaltă cu lexemele: caracterul binar *vs* ternar (?) îl dă numărul lexemelor ridicate la rangul de *termeni* sintactici.) (*ibidem*, p. 27.)

2.7. În eterna şi controversata problemă a *predicației*, gramatica clujeană nu recunoaşte predicatul nominal ca funcție unitară şi opusă predicatului verbal. Altfel spus, predicatul cu bază verbală este de un singur fel – *predicat verbal*.

Subunitățile considerate îndeobşte drept componente ale predicatului nominal (= verbul «copulativ» şi numele predicativ) sunt funcții sintactice autonome/de sine stătătoare, din care numai prima constituie predicatul. Lipsa de autonomie semantică/insuficiența lexico-semantică a verbului/operatorului copulativ nu-i retrage acestuia calitatea de predicat, având ca toate celelalte verbe («predicative») semnele/indicii de predicativitate (= desinențele de persoană şi număr). De aceea, acest predicat mai este numit şi *desinențial*, în opoziție cu unul *intonațional*.

Apariția obligatorie a verbului «copulativ», *a fi* sau altul, împreună cu numele predicativ reprezintă o unitate doar în plan comunicativ, o *complementaritate semantică nemarcată gramatical*.

Numele predicativ, impropriu numit astfel, este un însoțitor/adjunct extrapredicativ. (Denumirea vehiculată: adjunct predicativ complementar.)

Verbul „copulativ" (= predicatul), în ciuda denumirii sale uzuale şi aberante, nu este element de relație, nu leagă numele predicativ de subiect, fiecare din cele două, „copulativul" şi adjunctul (= numele predicativ), legându-se/subordonându-se prin mijloace proprii şi separat subiectului, dar cu condiționări relaționale reciproce.

Consecințele în plan sintactic sunt imediate şi majore:

– Nu există verbe „copulative", ci, excluzând auxiliarele verbale morfologice, toate sunt predicative.

– Nu există sintagma „verb copulativ + nume predicativ".

– Ca funcție extrapredicativă, numele predicativ/adjunctul, ca determinant al subiectului, nu al verbului, nu se află sub dominația acestuia din urmă, nu este component al grupului verbal (*ibidem*, p. 135–141, 142–155).

2.8. Aşa-numitele semiauxiliare de modalitate şi de aspect (*a putea*, *a trebui*, *a începe*, *a continua* etc.) nu sunt pe deplin gramaticalizate (= n-au ajuns la stadiul de morfeme/formații morfematice, semne ale unor categorii gramaticale) şi, ca atare, este preferabilă interpretarea lor ca *verbe predicative*. Prin aceasta, nu se recunoaşte existența predicatului complex (cu operator modal, respectiv aspectual) (*ibidem*, p. 253).

Adăugând aici serioasele rezerve privind statutul de categorie gramaticală/ morfologică al diatezei pasive (cu structura „*a fi* – operator pasiv + participiu") (*ibidem*, p. 135–141), asimilabilă sintactic grupărilor de tip „*a fi* + adjectiv", nu se acceptă, în ansamblu, niciun tip de predicat complex (modal, aspectual, copulativ, pasiv).

2.9. Mijloacele de subordonare la nivel intrapropozițional sunt *cazul* (= desinențe cazuale, articole), *acordul* (fie în gen + număr + caz, fie în număr + persoană), *joncțiunea* (= prepoziția), *aderența* (= expresia zero). Acestea funcționează după aşa-numitul principiu *alunicității relatemelor în subordonare*: ori caz, ori prepoziție; ori caz, ori acord etc., nu şi unul, şi altul.

Fiecare lexem, în ipostaza sintactică de termen, are un singur relatem care se activează/funcţionează o singură dată/generează o singură funcţie sintactică pe lângă un singur termen regent. Prin această calitate se instituie ca principiu general *monosubordonarea* la nivel intrapropoziţional.

Consecinţe imediate: numele predicativ, elementul predicativ suplimentar, circumstanţialele opoziţionale, cumulative, exceptive ş.a. nu sunt dublu subordonate, iar aşa-numitele sintagme/structuri ternare (= cu trei termeni, fiecare în relaţie cu ceilalţi doi) sunt doar *aparenţe*.

(„Monument” de asemenea imposibilă dublă subordonare este predicativul suplimentar adjectival, de ex., *Fetiţa aleargă* ***voioasă***.: adjectivul, subordonat prin acord în gen, număr şi caz, relatemul propriu şi unic, este funciar incompatibil cu verbul, ale cărui categorii gramaticale sunt cu totul altele.)

> *Notă*. Excepţii de la monosubordonare avem la nivel interpropoziţional (= în frază), excepţii datorate prezenţei la acelaşi termen (= predicatul unei propoziţii) a două mijloace de subordonare: un relativ şi o conjuncţie subordonatoare (*Omul* ***pe care*** *ziceai* ***că****-l apreciezi atât de mult s-a dovedit a fi un impostor. –* ***pe care****… ****că****-l apreciezi*.) (*ibidem*, p. 36–38).

2.10. Principiul *unicităţii* în sintaxă, atât de invocat în gramaticile româneşti moderne, a fost formulat în esenţă prima dată de D. D. Draşoveanu ca trăsătură în plan *construcţional* a subordonării, constând în imposibilitatea existenţei pe lângă acelaşi termen regent a unui al doilea termen subordonat identic construit şi necoordonat cu primul. (Tot D. D. Draşoveanu îi prezintă aria de manifestare şi limitele aplicabilităţii: *ibidem*, p. 59–72.) În tratatele academice actuale, accentul în formularea acestui principiu se deplasează din plan construcţional în planul semanticii gramaticale/al rolurilor tematice.

2.11. Pentru o limbă flexionară ca româna, *acordul* sintagmatic este întotdeauna *relaţional* şi *subordonator*, generator de funcţie sintactică. Acesta implică obligatoriu un termen acordat/subordonat şi un termen regent. (Nu există cuvânt acordat „suspendat”, în afara unei relaţii sintactice.)

În fenomenul de acord sunt mobilizate toate categoriile gramaticale comune: gen + număr + caz în sfera celui adjectival, persoană + număr la cel verbal.

De aceea, în realizarea lor prototipică, aceste două tipuri de acord sunt deopotrivă *totale* şi *egale* ca relevanţă sintactică. (Nu este mai relaţional/subordonator unul decât celălalt, cel adjectival decât cel verbal şi invers, sau subordonator unul şi „supraordonator” altul.)

Materializarea în expresie a fenomenului de acord o constituie desinenţele (adjectivale şi verbale), oricare/fiecare dintre ele fiind semnul subordonării faţă de un termen (regent).

Aplicând această constatare cu rang de lege la aşa-numitele verbe „impersonale” (*plouă*, *tună*, *fulgeră* etc.), trebuie să admitem că şi acestea, când sunt la moduri personale/forme finite, prin desinenţele de persoană (a 3-a) şi număr

(singular), fapte obiective de limbă, materializează un *acord* (verbal), unul tot atât de ferm, de integral şi de relaţional/subordonator ca la restul verbelor (= personale) cu un termen regent.

Acesta, în mod normal un substantival în nominativ subiect, realizat ca atare, lexical sau lexicalizabil, este aici neexprimat şi neexprimabil, o poziţie structural obligatorie, dar cu expresie negativă, care este numită *subiect zero*. (În unele limbi, această poziţie de subiect, fie el şi doar formal, este ocupată de un pronume cu sens nedeterminat – vezi fr. ***il*** *pleut*, germ. ***es*** *regnet*, engl. ***it*** *rains*.)

Consecinţă imediată: verbele impersonale la moduri personale constituie sintagme (predicative) *binare*, în care subiectul (= termenul regent) are expresie zero, iar interpretarea lor ca segmente nestructurate/neorganizate relaţional (= propoziţii verbale „monomembre") este amendabilă. (Unde există predicat, există, într-un fel sau altul, şi subiect.) (*ibidem*, p. 123, 198)

2.12. Plecând de la ideea că predicatul contractează în relaţie un subiect pe post de regent numai dacă acesta este în nominativ, principiul realizării *nominativale* a subiectului are caracter de lege.

Excepţiile, mai multe sau mai puţine, de la această construcţie sunt toate *aparente*/false.

Cele considerate aproape unanim în gramaticile curente ca excepţii reale/propriu-zise (= subiect în alte cazuri decât nominativul, respectiv în genitiv/dativ/acuzativ cu sau fără prepoziţie), din sfera exclusiv a *relativelor*, sunt, în fapt, tot aparente, aducând în structura de suprafaţă pronume relative *cumulante*, rezultat al „contopirii" a două pronume în cazuri şi cu funcţii diferite – un demonstrativ cu cazul şi funcţia impuse de un termen din regentă şi un relativ în nominativ subiect în subordonată. În urma procesului de cumulare, practic eliminarea unuia dintre pronume, rămâne relativul cu forma cazuală a demonstrativului, alta decât nominativul, dar cu rol aberant de… subiect: *Mergeţi pe la casa (a)celuia care vă are.* → *Mergeţi pe la casa* ***căruia/cui*** *vă are.*; *S-a supărat pe acela care nu merita.* → *S-a supărat* ***pe care/pe cine*** *nu merita*.

Structura astfel rezultată este în mod obiectiv neanalizabilă, contravenind oricărui algoritm, ci doar în urma decumulării/desfacerii în componentele considerate preexistente cumulării (procesul invers): *Dau* ***cui*** *cere.* → *Dau* ***aceluia care*** *cere.*, cu satisfacerea standard a valenţelor ambelor pronume şi obţinerea în subordonată a unui relativ în nominativ (subiect).

Procesul decumulării, în ultimă instanţă un artificiu acceptabil de analiză, se aplică nu numai la validarea construcţiei nominativale a subiectului, ci şi la alte funcţii cu aparente anomalii de construcţie şi relaţionare în stânga (complement direct, complement indirect, complement prepoziţional, circumstanţiale): *Nu miza* ***pe ce*** *ţi-au promis alţii.* → *Nu miza* ***pe ceeace*** *ţi-au promis alţii*. (*pe ceea* = pronume demonstrativ, acuzativ, complement prepoziţional în regentă; *ce* = pronume relativ, acuzativ, complement direct în regentă).

Nota 1. Se înțelege că instituind procedeul decumulării pentru o analiză încadrată în algoritm, nu se pune problema acceptării relativelor compuse, nici măcar a mult discutatului *ceea ce* cu sens „neutral", fie el chiar într-o construcție apozitivă rezumativă: *Nu învață, nu vine la cursuri…,* ***ceea ce*** *arată că…* (*ibidem*, p. 119–130, 226–243).

Nota 2. În urma decumulării, se modifică esențial structura frazei prin apariția masivă a atributivelor, având ca regent în stânga demonstrativul rezultat prin decumulare, în detrimentul altor subordonate (completive, circumstanțiale), al căror inventar de fenomenalizări se reduce substanțial.

2.13. Poate cea mai cunoscută inovație datorată lui D. D. Draşoveanu, devenită aproape populară la gramaticienii şi studenții clujeni, inclusiv la profesorii absolvenți de Cluj, este *clasificarea relațional-funcțională a cazurilor* în *ipostaze* şi *subipostaze*/ordine şi subordine, respectiv:

2.13.1. Ipostaze:

a. *Cazuri*$_1$ – manifestate în categoria substantivalului (= substantiv, pronume, cuvânt substantivat) neînsoțite şi neimpuse de prepoziții. Sunt cazurile propriu-zise, pure, cu putere relațional-funcțională maximă, generatoare de funcții, nu multe, dar specifice. Cunosc această ipostază toate cele cinci cazuri: N_1, G_1, D_1, Ac_1, V_1 (non-adresativ). Se exclud pozițiile parantetice (= apozițiile), nominativul exclamativ, nominativul suspendat şi vocativul adresativ. (În general, când vorbim de funcțiile sintactice ale cazurilor, pe acestea le avem în vedere.)

b. *Cazuri*$_2$– manifestate în categoria adjectivalului, împreună cu genul şi numărul, numite şi cazuri acordate/datorate acordului.

Sunt cazuri cu putere funcțională redusă, generând atribut adjectival, nume predicativ adjectival şi element predicativ suplimentar adjectival.

Opoziția caz$_1$ *vs* caz$_2$ coincide cu opoziția flexiune cazuală *propriu-zisă* vs flexiune prin *acord*.

Toți cei cinci membri ai categoriei cunosc această ipostază: N_2, G_2, D_2, Ac_2, V_2.

Variația cazuală datorată acordului nu are nicio relevanță pentru funcția sintactică, ea rămânând aceeaşi.

c. *Cazuri*$_3$ – obligatoriu cu prepoziții şi impuse de acestea (= cazuri prepoziționale), cu putere relațional-funcțională nulă şi fără un conținut gramatical propriu, acestea căzând în sarcina prepozițiilor însoțitoare.

În română cunosc ipostaza de caz$_3$ genitivul (G_3), dativul (D_3) şi acuzativul (Ac_3).

Notă. *Pe* de la acuzativ este divizat în *pe* „prepoziție" (= extraacuzatival → Ac_3) şi *pe* „flectiv" sau „morfem", cel al acuzativului complement direct (= intraacuzatival → Ac_1) – comp. *S-a supărat* ***pe*** *Ion*. vs *Îl văd* ***pe*** *Ion*.

Se vede astfel că aprecierea globală a cazului ca fiind prin excelență categorie de relație este amendabilă. Categoria trebuie ierarhizată (de la 100% la 0%) în funcție de clasa de cuvinte şi prezența *vs* absența prepoziției.

Notă. Caracterul emblematic pentru gramatica clujeană a acestei clasificări motivează, o dată în plus, prezența pe coperta cărții *Teze şi antiteze…* tocmai a simbolurilor cazurilor ierarhizate (N_1, G_2, D_1, D_3, Ac_1, Ac_2 etc.).

2.13.2. Subipostaze

Nominativul şi acuzativul în ipostaza de cazuri$_1$ (N_1, Ac_1) cunosc şi subipostaze în două poziții sintactice (nume predicativ şi element predicativ suplimentar), respectiv apariția unui al doilea N_1 (Ac_1), subordonat primului, în prezența unui verb: *Ion este* ***elev***., *Ion se consideră* ***inginer***., *Pe Ion îl credeam* ***inginer***.

Acest al doilea N_1 (Ac_1) reprezintă o flexiune cazuală *secundă* în raport cu primul N_1 (Ac_1), ceea ce face ca primul N_1 (Ac_1), prin opoziție, să ilustreze o flexiune cazuală *primă*. De aici denumirile de cazuri prime *vs* cazuri secunde (N_1' *vs* N_1", Ac_1' *vs* Ac_1").

În situația elementului predicativ suplimentar substantival/pronominal, se constată că, odată cu trecerea regentului din nominativ în acuzativ (N_1' → Ac_1'), se produce şi trecerea subordonatului/elementului predicativ suplimentar din nominativ în acuzativ (N_1" → Ac_1"): *Escu* (N_1') *a fost numit ambasador* (N_1"). → *Pe Escu* (Ac_1') *l-au numit ambasador* (Ac_1").

Acest proces poartă numele de *variație cazuală simultană*/concomitentă, fenomen diferit de acord.

Notă. Unitățile *ca*, *de*, *drept* din fața elementului predicativ suplimentar sunt considerate adverbe, nu prepoziții (cu regim acuzatival). În consecință, acestea nu modifică nici cazul şi nici ipostaza acestuia, fiind variante opționale.

Variația cazuală simultană şi rezultatul acesteia – cazurile secunde (N_1", Ac_1") rezolvă, teoretic şi practic, o veche dilemă a gramaticii româneşti, şi anume existența *vs* inexistența unui al şaselea caz, numit în diferite feluri (caz neutru, caz general, caz direct etc.), adică o formă care sintactic nu este nici nominativ şi nici acuzativ sau şi unul, şi altul. (De aici interpretările oscilante, fără o argumentație propriu-zisă.)

Or, acceptând flexiunea cazuală secundă ca un nou mijloc de subordonare, ipoteza unui al şaselea caz cade de la sine, acesta, în funcție de cazul regent (nominativ sau acuzativ) pe care-l „secundează", va fi nominativ (= N_1") sau acuzativ (= Ac_1") (*ibidem*, p. 94–100, 107–112, 119–130, 131–143).

2.14. Ipostazele cazuale (caz_1, caz_2, caz_3) se exclud reciproc, adică, în alte cuvinte, prepoziția, semn al cazului$_3$, nu poate/n-ar putea apărea în sfera cazului$_2$ sau a cazului$_1$.

Excepțiile, nu prea multe, dar diversificate funcțional, de tipul „prepoziție + adjectiv calificativ" (*Din roşie* s-a făcut verde la față; *De voioasă*, e voioasă fetița., Plânge *de supărată*. Ne ştim *de mici*.) au fost numite de D. D. Draşoveanu, datorită deviațiilor construcționale, „monştri sintactici".

Excluzând dubla subordonare, în ciuda existenței la acelaşi termen (= adjectivul) a două mijloace teoretic/virtual relaționale, prepoziția şi acordul adjectival,

de aici calificativul de „monştri”, pentru rezolvarea situației insolite se operează o diferențiere la nivel relațional: acordul (cu un termen absent, dar inserabil în structură) dă cazul (un caz_2: N_2, Ac_2), dar nu este relațional, rămânând doar semn al calității categoriale de tip adjectival, iar prepoziția, ca orice prepoziție şi indiferent de clasa de cuvinte la care este aderentă, este relațională/subordonatoare şi generatoare de funcții sintactice pe lângă un termen (devenit) regent din structură, funcții de tip complement/circumstanțial care nu pot fi puse pe seama acordului adjectival (vezi, în ex. date: complement indirect/prepozițional, circumstanțial de relație, circumstanțial de cauză, circumstanțial de timp) (*ibidem*, p. 226–243).

2.15. De numele lui D. D. Draşoveanu se leagă conceptul de *propredicat* pentru formele verbale nepersonale (infinitiv, gerunziu, parțial şi supin) în ipostaza de *contrageri* ale unor subordonate, mai rar şi coordonate.

În concepția gramaticianului clujean, contragerile, distincte de nominalizări, sunt exclusiv de natură verbală.

La contragere se ajunge prin eliminarea conectivului interpropozițional şi trecerea verbului de la formă personală la formă nepersonală: *Deoarece a ajuns prea târziu la gară, a pierdut trenul*. → ***Ajungând*** *prea târziu la gară, a pierdut trenul*.

Forma verbală nonfinită rezultată, neavând semnele predicativității explicite (= numărul şi persoana), nu este un predicat propriu-zis, dar face oficiile unui predicat, stă pe poziția unui predicat al propoziției contrase şi de aceea este numit *propredicat*.

Asemenea predicatului, şi propredicatul în cadrul propoziției contrase realizează relația fundamentală cu un subiect, indiferent dacă acesta este diferit de al propoziției regente sau identic cu al acesteia – comp. *Mergând pe stradă* [eu], *m-a văzut Ion*. cu *Mergând pe stradă* [eu], *l-am văzut* [eu] *pe Ion*. (Deosebirile sunt la nivelul fenomenalizărilor, nu la cel al esenței.)

În cazul în care subiectul este identic, se exprimă o singură dată, fie pe lângă predicat, fie pe lângă propredicat.

Esențial în această abordare este faptul că fenomenul contragerii este situat la nivel *interpropozițional*, nu intrapropozițional.

Cu alte cuvinte, contragerea în toată extensiunea ei are statut de propoziție (= propoziție contrasă sau… „propropoziție”), nu de „parte de propoziție”, fie ea şi dezvoltată sau complexă. În consecință, un enunț cu structura „propoziție + contragere” constituie o frază, iar în schema sintactică a acesteia fiecare are poziția sa structurală (*ibidem*, p. 244–259).

Nota 1. Contragerile se clasifică după două criterii: cel al formei verbale nepersonale (= contrageri infinitivale, gerunziale, prin supin/«supinale») şi cel funcțional (contrageri subiective, completive, circumstanțiale).

Nota 2. Gerunziul (= gerunziul-verb) se repartizează funcțional la contrageri (nivel interpropozițional) şi circumstanțiale (= nivel intrapropozițional = părți de propoziție), în situația în care gerunziul nu acceptă şi transformarea inversă, din formă

verbală nepersonală în formă personală (= propoziție ca atare) – vezi ex. de tipul: *Trece strada **fugind**; A pătruns în cameră **spărgând** ușa.*

Odată încadrat la contrageri, gerunziului îi este refuzată funcția de element predicativ suplimentar. (În concepția lui D. D. Drașoveanu, nu există element predicativ suplimentar gerunzial.) (*Ibidem*, p. 262.)

2.16. Un concept/termen mai puțin cunoscut introdus de D. D. Drașoveanu este cel de *reducere* sau abreviere, care numește faptul de limbă rezultat în urma eliminării lui *a fi/fiind* dintr-o contragere gerunzială a unui predicat „nominal" sau verbal pasiv. Ceea ce rămâne este, în terminologia curentă, un nume predicativ (substantival, adjectival, adjectival-participial) sau un participiu-verb (din structura «diatezei pasive»): ***Student** pe atunci, Victor știa totuși foarte multe despre...* (< fiind student… < deși era student…), ***Frumos și bogat**, Gigel se credea și inteligent*. (< fiind frumos și bogat… < deoarece era frumos și bogat…), ***Mirat**, Grigore totuși răspunse*. (< fiind mirat… < deși era mirat…), ***Bătut** de turci și **părăsit** de aliați, prințul a murit de inimă rea*. (< fiind bătut… și [fiind] părăsit… < deoarece/după ce a fost bătut… și [a fost] părăsit…).

Prin însuși faptul că „restul" este un nume predicativ sau un participiu pasiv care, deopotrivă, trimit la un *a fi* (= fiind) și la un subiect, reducerea ca fenomen sintactic se situează la nivel interpropozițional, adică are rang de propoziție (= propoziție redusă sau abreviată).

Prin acest statut se neagă interpretarea reducerii ca parte de propoziție, atribut (izolat) sau complement/circumstanțial (*ibidem*, p. 256–260).

2.17. Tipologia raportului de coordonare este redusă la trei membri: coordonarea copulativă, coordonarea adversativă și cea disjunctivă.

Contrar opiniei cvasigenerale astăzi, nu există o coordonare conclusivă/concluzivă, deoarece nu există conjuncții/locuțiuni conjuncționale de acest tip. Unitățile *deci*, *așadar*, *prin urmare*, *de aceea* etc. își invalidează statutul de conjuncții (coordonatoare) prin apariția/posibilitatea apariției în fața lor a unui *și*, incontestabilă conjuncție coordonatoare (copulativă): *N-a învățat, deci a căzut la examen*. → *N-a învățat și deci a căzut*. (Între doi termeni/două propoziții nu pot exista simultan două raporturi de coordonare diferite, și copulativ, și concluziv.)

În consecință, *deci*, *așadar*, *prin urmare* etc. nu sunt conjuncții, ci adverbe și, ca toate adverbele, în afară de relative, nerelaționale.

În prezența acestor adverbe, coordonarea este de tip copulativ realizată prin joncțiune (= *și*) sau juxtapunere (= pauza marcată în scris prin virgulă) (*ibidem*, p. 238–240).

2.18. În cadrul subordonării realizate prin conective (prepoziții și conjuncții), D. D. Drașoveanu vorbește de o *direcție* a relațiilor în funcție de poziția fizică obligatorie a conectivului față de termenul subordonat la care este aderent și cu care se «cuplează».

În acest sens, deosebește:

a. Relații *de la dreapta la stânga*, relațiile „obișnuite", cu conectivul situat în stânga/în fața termenului subordonat, indiferent de topica acestuia față de regent: *casă* (T_r) ***de** piatră* (T_s), *spune* (T_r) ***că** vine* (T_s) (←).

În această situație, conectivul este ***pre**poziție*, în sensul etimologic al termenului. Au acest statut *prepozițiile* (în accepțiunea uzuală) şi conjuncțiile subordonatoare, prin extensie şi relativele, a căror poziție este în limba standard obligatoriu tot în stânga verbului-predicat. (De aici li se trage şi denumirea de cuvinte „introductive" ale subordonatelor.)

b. Relații *de la stânga la dreapta* sau relații „inverse", cu conectivul situat în dreapta termenului subordonat: *extrem* (T_s) ***de*** *serios* (T_r) (→).

În această ipostază, conectivul este ***post**poziție*.

Româna, în funcție de natura morfologică a termenului subordonat, are două tipuri de postpoziții:

b_1. adverbiale (= după şi cuplate cu un adverb ca termen subordonat) – postpoziția *de* (singura de altfel): *atât* ***de*** *frumoasă*, *destul* ***de*** *târziu*, *peste măsură* ***de*** *irascibilă* etc.;

b_2. verbale (= după şi cuplate cu un verb-pedicat) – relative (pronume şi adverbe) din finala unor subordonate: *S-a dus nu ştiu* ***unde*** (***când***, ***cum***, ***cu cine***, ***pentru ce***...). (Se înțelege că în această poziție nefirească, fără a fi o inversiune topică, asimilabile unei variante opționale, sau fără a permite subînțelegerea unui (alt) verb-predicat, relativele nu mai sunt «introductive».)

Nota 1. Ca postpoziție, *de*, spre deosebire de prepoziția *de*, nu mai are regim cazual (acuzatival) prin forța lucrurilor: termenul cu care se cuplează şi pe care-l potențează relațional este adverb.

Nota 2. Situat între numeral (cardinal) şi substantiv, *de*, în pofida afirmațiilor contrare tot mai frecvente azi, nu probează calitatea de postpoziție, ci pe cea de prepoziție, impunând în asemenea sintagme numeralul ca T_r, iar substantivul în acuzativ cu *de* ca T_s: *douăzeci de elevi* (←). Invocarea acordului adjectival cu substantivul, nu cu numeralul, şi în consecință plasarea pe poziție de T_r şi partener de acord pentru adjectiv a substantivului (*Douăzeci de elevi sunt* ***pregătiți***. vs *Douăzeci de eleve sunt* ***pregătite***.) este discutabilă: numeralul din asemenea sintagme nu realizează opoziții de gen (masc. *vs* fem.), ci actualizează, în funcție de context, un gen sau altul (comp. *douăzeci (sunt)* ***buni*** cu *douăzeci (sunt)* ***bune***). Prin urmare, nu există niciun impediment ca adjectivul să se acorde cu numeralul utilizat pronominal/substantival, nu adjectival. (Este adevărat că soluția este neunitară sintactic – într-un fel analizăm numeralele până la *douăzeci* (= ca T_s) şi în alt fel începând cu *douăzeci* (= ca T_r). Această «discriminare» nu este un argument, ştiut fiind că gramatica/structura gramaticală nu este întotdeauna cum ar vrea gramaticianul să fie.) (*Ibidem*, p. 52–58.)

2.19. Definirea, sfera şi raportarea sintagmei la alte „unități" ale sintaxei au câteva elemente definitorii şi inovatoare în concepția lui D. D. Draşoveanu.

a. Orice sintagmă se bazează pe o relație şi este produsul acesteia. Cum relațiile sunt de două feluri, de subordonare şi de coordonare, şi sintagmele generate sunt tot de două feluri: *subordonative* şi *coordonative*. (În gramatică se vorbeşte în general de „sintagme" doar în subordonare.)

b. Întrucât relațiile, fie de coordonare, fie de subordonare, privesc, deopotrivă, componentele propoziției (= nivelul intrapropozițional) şi pe cele ale frazei (= nivelul interpropozițional sau frastic), şi sintagmele sunt *intrapropoziționale* (*masă de stejar*, *manualul elevului*, *carte frumoasă*…) şi *interpropoziționale* (*zice că vine*, *gândul că va pleca*).

c. Ca unitate definită relațional, sintagma nu se opune propoziției sau frazei, ci acestea sunt particularizări ale sintagmei.

Prototipic, propoziția este *sintagma* în care *relatemul* este flectivul de *acord verbal* (= desinența de persoană şi număr), iar fraza ca *sintagma* în care *relatemul* este un *conectiv interpropozițional*.

În concepția lui D. D. Draşoveanu, la nivel interpropozițional doar în aparență sunt în relații propozițiile în toată extensiunea lor, imagine indusă de segmentările tradiționale ale frazelor în propoziții ca unități închise şi schemele de fraze. În realitate, relația se stabileşte tot de la (un) termen la (un alt) termen, câte unul din fiecare propoziție. În subordonare, de ex., T_s este întotdeauna predicatul propoziției căreia, prin extensie, îi spunem subordonată, iar T_r, un cuvânt (substantiv, verb, adjectiv…) din propoziția căreia, tot prin extensie, îi spunem regentă. (Că în ceea ce tradițional numim propoziție şi frază, mai mult sau mai puțin altfel definite şi identificate, apar şi alte sintagme, fără rang de propoziție/frază, este adevărat şi firesc, ținând de aspectul cantitativ/expansiv şi informațional al actului de comunicare.)

În privința *enunțului* ca unitate a sintaxei, acesta, cu granițe mereu mobile, este caracterizat nu în plan relațional, ci prin *autonomie comunicativă*. De aceea nu poate fi definit prin prisma sintagmei, şi nici invers. (Criteriile instituite sunt total diferite.)

Relațional, orice enunț structurat gramatical se descompune „fără rest" în sintagme.

> *Notă*. Ca unitate relațională (= generată prin relație, nu „în relație"), sintagma doar accidental are autonomie comunicativă – vezi, de ex., sintagma de tip „subiect + predicat" (*Elevul învață*.) (*ibidem*, p. 21–51).

d. *Grupul sintactic*, pentru mulți gramaticieni sinonim cu cel de sintagmă, se deosebeşte, printre altele, de sintagmă prin extensiune (= nu este obligatoriu binar), prin calitatea de component cu relativă autonomie al unui enunț structurat gramatical (= unitatea maximală), prin generarea lui dinspre T_r spre T_s şi prin limitarea lui în principiu la domeniul subordonării.

Sintagma este în schimb exclusiv binară, nu este subunitate a unei alte unități relaționale superioare/supraordonate, direcția de generare, în cazul celor subordonative, este văzută invers, dinspre subordonat, termenul activ, care-i dă şi denumirea, înspre regent, termenul pasiv, şi vizează deopotrivă subordonarea şi coordonarea.

Astfel, o secvență de tipul *băiat cuminte* este grup sintactic substantival (T_r = substantiv), dar sintagmă adjectivală (T_s = adjectiv); o secvență ca *acest băiat cuminte* este un grup sintactic substantival cu trei componente, iar descompus în

sintagme conține două sintagme adjectivale cu un termen comun (*băiat cuminte* şi *acest* [băiat]), întregul (= *acest băiat cuminte*) neconstituind o unitate relațională şi de aceea nici nu i se poate da propriu-zis un nume, cel mult de „grup bisintagmatic".

Nota 1. Sintagmele rămân tot binare şi în cazul realizării prin coordonare: A şi B şi C = A şi B, B şi C (nu şi A* şi C).

Nota 2. Spre deosebire de grupurile sintactice, al căror număr ca tipuri (şi denumiri în consecință) este redus şi exact (grup substantival, grup verbal…), sintagmele subordonative nu beneficiază încă de o tipologie propriu-zisă care ar trebui să fie dată de trăsăturile subordonatului (statut morfologic, conținut gramatical, funcție, construcție relațională – cazuală, prepozițională, prin acord etc.). În locul acesteia avem în circulație diferite formații terminologice disparate şi eterogene, presupuşi membri ai unor clasificări lacunare: sintagme adjectivale, sintagme genitivale, sintagme predicative, sintagme posesive etc.

2.20. Afirmând caracterul exclusiv binar şi interlexematic al sintagmei, existența unor structuri obligatoriu ternare este explicată în termenii condiționării relaționale/al sintagmelor condiționate şi condiționante:

În acest sens, avem:

a. Sintagme condiționate biunivoc/bilateral/reciproc: *Fetița este voioasă*. (Ca să existe sintagma *fetița este* trebuie să se realizeze şi sintagma *fetița voioasă*, în care *voioasă* = nume predicativ, şi invers.)

b. Sintagme condiționate univoc/unilateral, clasificate, după poziția în lanț, în:

b_1: Univoce progresive: *Fetița aleargă voioasă*. (Realizarea sintagmei *fetița voioasă*, cu *voioasă* = element predicativ suplimentar, este condiționată de realizarea sintagmei *fetița aleargă*, nu şi invers.)

b_2: Univoce regresive*: deosebirea dintre vertebrate şi nevertebrate*. (Ca să se realizeze sintagma *deosebirea dintre vertebrate* trebuie să se realizeze sintagma coordonativă *vertebrate şi nevertebrate*, nu şi invers.) (*ibidem*, p. 155–156)

Prin urmare, structurile ternare se descompun în sintagme binare. (Altfel spus, vorbim de structuri ternare, nu de sintagme şi relații ternare.)

2.21. Fără a vorbi propriu-zis de „proformele" din gramaticile actuale, D. D. Draşoveanu avansează termenii/conceptele de *propredicat* pentru funcția formelor verbale nepersonale (vezi *supra*, **2.16.**) şi *nominativ progenitival* (*apa* ***Vodislava***, *oraşul* ***Huedin***, *nota* ***zece***, *valurile râului* ***Someş***) (*ibidem*, p. 121).

Pornind de la acesta din urmă, s-a construit, prin generalizări şi detalieri, un întreg sistem conceptual al categoriei cazului (expresie şi valori gramaticale/în română (caz *vs* procaz, nominativ *vs* pronominativ, genitiv *vs* progenitiv, dativ *vs* prodativ; formă cazuală *vs* formă procazuală etc.), soluționând în mare parte problema cazului „neutru".

2.22. Considerații remarcabile şi pertinente prin argumente aduce profesorul D. D. Draşoveanu la o serie de probleme „punctuale": gramaticalizarea unor timpuri, sintaxa conjunctivului, sistemelor subordonatelor cauzale, opoziția personal *vs* impersonal, elipsă gramaticală, glisare etc. (*ibidem*, p. 157–276).

3. În chip de *concluzie* privind ce *a scris*, cât a scris şi ce *a gândit* profesorul D. D. Draşoveanu în gramatica limbii române, am invoca vechiul dicton latinesc: *Non multa, sed multum*.

D. D. DRAŞOVEANU – FIŞĂ BIOBIBLIOGRAFICĂ

S-a născut la Sibiu în 1931, oraş în care şi-a făcut şi studiile preuniversitare. A urmat cursurile Facultății de Filologie (specializarea română) la Universitatea din Cluj. Reținut în învățământul superior (Catedra/Departamentul de limba română), a parcurs toate treptele universitare, devenind după 1990 profesor titular la aceeaşi catedră. A fost câțiva ani lector de limba română la o universitate din fosta R.D. Germană. A obținut titlul de doctor în filologie (1974) cu teza *Sensul relațional şi expresia lui în limba română*. A fost titularul Cursului de sintaxă a limbii române mai bine de 40 de ani. A fost membru al Consiliului profesoral al Facultății de Filologie, şef de Catedră în mai multe legislaturi, şef al disciplinei *Limba română contemporană*, membru în numeroase comisii doctorale, membru în Colegiul de redacție al revistei clujene „Cercetări de lingvistică" (CL – astăzi „Dacoromania", serie nouă – DR, s.n.), unde şi-a publicat aproape toate studiile şi articolele. A format un apreciat colectiv de cercetare în domeniul gramaticii limbii române contemporane, în spiritul unei orientări relaționiste. A fost activ în plan didactic şi ştiințific până la sfârşitul vieții, survenit prematur în 2001.

În memoria contemporanilor şi a urmaşilor, colegi, cercetători, profesori de română, foşti studenți filologi, D. D. Draşoveanu rămâne *gramaticianul Ardealului*.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Despre natura raportului dintre subiect şi predicat, în CL, III, 1958, p. 175–182.
Elemente de analiză sintactică (fraza), în D. D. Draşoveanu, Pompiliu Dumitraşcu, Mircea Zdrenghea, *Analize gramaticale şi stilistice*. Ediția I, Bucureşti, Editura Ştiințifică (ediția a II-a, 1966).
Despre elementul predicativ suplimentar, în CL, XII, 1967, nr. 2, p. 235–242.
Observații asupra cuvintelor relaționale, în CL, XIII, 1968, nr. 1, p. 19–32.
O clasificare a cazurilor cu aplicație în problema posesivelor, în CL, XIV, 1969, nr. 1, p. 77–89.
Legături sintactice de la stânga la dreapta, în CL, XIV, 1969, nr. 2, p. 241–246.
Un acord discutabil, în CL, XV, 1970, nr. 2, p. 307–311.
O categorie sintactică – unicitatea, în CL, XVI, 1971, nr. 2, p. 325–335.
Sintagma „verb + adjectiv" – o certitudine?, în CL, XVIII, 1973, nr. 2, p. 265–277.
Categoriile gramaticale de relație şi de opoziție ale limbii române, în CL, XX, 1975, nr. 1, p. 67–79.
Sens relațional şi gramatem – conținut şi expresie la nivelul gramatical al limbii, în CL, XXI, 1976, nr. 2, p. 153–163.
Coordonarea/subordonarea – o diviziune dihotomică, în CL, XXII, 1977, nr. 1, p. 27–32.
Relația – dimensiunea esențială a sintagmei, în CL, XXII, 1977, nr. 2, p. 155–158.
Structuri şi linearitate, în CL, XXIII, 1978, nr. 2, p. 177–180.
Sintaxa participiului şi diateza pasivă – categorii în contradicție, în CL, XXIV, 1979, nr. 1, p. 53–58.
Prin ***consecutio temporum*** *la un sistem al subordonatelor cauzale*, în CL, XXVI, 1981, nr. 1, p. 27–33.
Cauzala argumentativă, în CL, XXVI, 1981, nr. 2, p. 143–147.
Nominativul şi acuzativul – schițe sintactice cu adnotări, în CL, XXVII, 1982, nr. 1, p. 37–47.
Două timpuri gramaticalizate – mai puțin ca perfectul şi mai puțin ca viitorul, în CL, XXXI, 1985, nr. 1, p. 92–98.
Propoziții contrase şi propoziții abreviate, I, în CL, XXXIII, 1988, nr. 1, p. 35–47; II, în CL, XXXIV, 1989, nr. 2, p. 123–134.
Morfemul ***pe*** vs *prepoziția* ***pe***, în StUBB, XXXIII, 1988, nr. 1, p. 71–75.

Elipsă gramaticală şi glisare, în CL, XXXV, 1990, nr. 1, p. 69–74.
Conjunctiv vs conjunctiv, în CL, XXXV, 1990, nr. 2, p. 133–137.
Desinenţial şi intonaţional în definirea şi clasificarea predicatului, în CL, XXXVI, 1991, nr. 1–2, p. 35–45.
Tranzitiv/Intranzitiv şi Direct/Indirect – două antinomii contestabile, în CL, XXXVII, 1992, nr. 1, p. 53–63.
Personal. Impersonal. Variante opţionale, în CL, XXXVII (1992), nr. 2, p. 121–128.
*Despre **al**, cu aplicare la o structură problematică*, în CL, XXXVIII, 1993, nr. 1–2, p. 89–93.
***Cât, ca** şi **decât**, într-un microsistem*, în DR, serie nouă, I, 1994–1995, p. 225–227.
Teze şi antiteze în sintaxa limbii române, [Cluj-Napoca,] Editura Clusium, 1997.

CL = „Cercetări de lingvistică”, Cluj(-Napoca), I–XXXVIII, 1956–1993.
DR, s.n. = „Dacoromania”, serie nouă, Cluj-Napoca, I, 1994–1995 şi urm.
StUBB = „Studia Universitatis Babeş-Bolyai”. Series Philologia, I, 1956 şi urm.

D. D. DRAŞOVEANU – A PROFESSOR AND A SCHOOL OF GRAMMAR IN CLUJ
(*Abstract*)

This study offers an overview of several fundamental contributions (theses and anti-theses) made by Professor D. D. Draşoveanu, the well-known founder of the post-war Romanian grammar school in Cluj, a school that is still actual in the field of contemporary Romanian grammar. Its contemporary status on the national level is ensured by its well-founded theoretical standing (in what regards both the concepts and the terminology), although in some respects it challenges the „official” approach to the grammar of the Romanian language, thus being embraced primarily in Transylvania.

The contributions outlined here focus on extremely significant theoretical issues confronting Romanian grammarians, such as: grammatical units, the typology of syntactic relations, syntagms and their typology, connectors and relation flectives, predicates and pro-predicates, the functional classification of the cases, the supplementary predicative, mono-subordination, syntactic patterns, appositives, etc.

Cuvinte-cheie: *sintagmă*, *conector*, *sens relaţional*, *funcţie*.
Keywords: *syntagm*, *relation*, *connector*, *relational meaning*, *function.*

Universitatea Babeş-Bolyai
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31
neamtuggn@yahoo.com